

Anna Seghers'in "Yedinci Şafak" Adlı Romanında Tarihin Yansıması

Zennube ŞAHİN YILMAZ (*)

Öz: Anna Seghers'in Almanya'nın tarihsel sürecini ele alan Yedinci Şafak romanında yaşananlar yazarın perspektifinden yola çıkılarak anlatılmıştır. Almanya'nın sosyal, politik ve ekonomik koşulları, figürler ve onların yaşadıklarıyla verilmiştir. Tarihsel olayların bıraktığı izlerle karşılaşmamak ve o izleri göz ardı ederek yaşamaya çalışmak neredeyse imkânsızdır.

Bu makalede Nasyonal Sosyalizmin toplumda ve insanlar üzerinde bıraktığı izlerden yola çıkarak o dönem aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anna Seghers, Yedinci Şafak, Nasyonal sosyalizm, Hitler.

Reflection of History in Anna Segher's Novel *The Seventh Dawn*

Abstract: The events in Anna Segher's novel *The 7th Dawn*, which is about Germany's historical process, are narrated from the writer's perspective. Germany's social, political and economic conditions are given through figures and their experiences. It is impossible not to encounter traces of historical events and to attempt to live disregarding these traces.

In this article, departing from the traces that National Socialism has left on the society and people is portrayed.

Keywords: Anna Seghers, *The Seventh Dawn*, National Socialism, Hitler.

*) Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü.
(e-posta: zsahin@atauni.edu.tr)

Giriş

Edebiyat, yaşananların yansıma alanı olarak düşünüldüğünde geçmişte yaşananlara edebiyatta rastlamak şaşırtıcı bir sonuç değildir. Almanya'nın yaşadığı tarihsel-politik ve toplumsal olaylar birçok romanın konusunu oluşturmuştur. Almanya'nın tarihsel süreci incelendiğinde Adolf Hitler'in kurucusu olduğu Nasyonal Sosyalizm ideolojisini Alman tarihinde bir dönüm noktası olarak ifade etmek yanlış olmaz. 1918'te I. Dünya savaşında yenik düşen Almanya II. Wilhelm'in tahtı bırakmasıyla seçime dayalı bir siyasi sürece girmiştir. Demokratik Sosyal Devlet yanlıları I. Dünya savaşının sebep olduğu işsizlik, yoksulluk, açlık ve benzeri ekonomik ve manevi eziklikten Yahudileri, çingeneleri, komünistleri sorumlu tutmuştur. Almanların üstün ırk olduğunu ve Almanya'nın yaşadığı bütün kötülüklerin Yahudilerden, komünistlerden ve çingenelerden kaynaklandığını düşünmüşlerdir.

1918'den itibaren Adolf Hitler, Nasyonal Sosyalizm adı altında milliyetçi ve demokratik bir siyaset izlemiştir. Almanya'da birtakım toplumsal ve siyasal değişiklikler yaşanmış ve nasyonal sosyalizm süreci başlamıştır. Adolf Hitler ile onun yanlıları (Naziler) Almanya'yı bu kötü durumundan kurtarmak için söz vermişlerdir. Onlara iş, aş, ekonomik bakımdan güçlü ve demokratik bir Almanya vaadinde bulunmuşlardır. Hitler zamanla Almanya'yı refah düzeyi yüksek, gelişimci ve yenilikçi ayrıca da aşırı milliyetçi bir ülke konumuna getirmiştir. Düşmanları olarak gördükleri komünistleri ve özellikle Yahudileri Almanya'nın ilerlemesi ve Almanları yüceltme adına ya toplama kamplarında yaktırmış ya da işkencelerle gaz odalarında öldürtmüştür. İdeolojileri bağlamında bu süreçte Yahudilerin sahip olduğu her şeyi ellerinden almışlardır. Söz konusu dönemde ticaretin ve ekonomik gücün sadece üstün ırk olan Almanlara ait olması gerektiği zihniyeti hâkimdir. Propagandaları için hava ve kara kuvvetlerinde yenilikler yapılmış ve sosyal hayatta özellikle gençler için birlikler kurulmuş, Almanya için uçaklar üretilmiş ve fabrikalar inşa edilmiştir. Alman ekonomisi düzelmiş fakat büyük bir soykırım yapılmıştır. Çizmeye çalıştığımız bu tarihsel çerçeveye Anna Seghers'in "Yedinci Şafak" (Seghers, 1976) adlı romanına konu olmuştur.

I. "Yedinci Şafak" - Tarihsel Arka Plan

Nasyonal Sosyalizm dönemindeki yazarlar değişen sosyal ve politik şartlara tepki gösterirler. (Bideau/Karninski, 2005: 2) Seghers'in dönemin Almanya'sında yaşanan olaylardan yola çıkarak ele aldığı Yedinci Şafak romanı da 1933 ve 1945 yılları arasında Almanya'da yaşanan olaylara yani dönemselsel koşullara bir tepkidir aslında.

Romanda çeşitli nedenlerden dolayı yakalanan 7 tutuklunun Westhofen toplama kampından (Westhofen Konzentrationslager) kaçışı ve bu kaçış sırasında yaşadıkları anlatılır. Georg Heisler, Wallau, Beutler, Pelzer, Belloni, Füllgrabe ve Aldinger adında 7 tutuklu 1937'de bir sonbahar sabahında Westhofen toplama kampından kaçar. Kamp komutanı

Fahrenberg 7 tutuklunun kaçmasının ardından kampın bahçesindeki 7 çınar ağacını budatır ve ağaçlara haç şeklinde tahta çaktırır. Bunsen ve Zillich adında görevliler de kampta Fahrenberg'in ve Gestapo Overkamp'ın emirlerini yerine getirir. Amacı tutukluları yakalayıp sırayla o haçlara bağlatmak ve onları orada öldürmektir. Diğer tutukluların da bu olaydan ibret almasını ve korkmasını istemektedir. Zaman olarak bakıldığında roman 7 gün içindeki olayları anlatır. Mekân olarak Westhofen, Butzbach, Greisheim ve Kostheim yani Frankfurt ve Mainz çevresi söz konusudur.

Roman Westhofen toplama kampının dış görüntüsüne dair betimlemelerle başlamaktadır. Anlatıcının betimlemelerle okura oradaki ruhsal ortamı hissettirebilmeyi amaçladığı ve bu konuda da başarılı olduğu söylenebilir. Westhofen toplama kampı ilk etapta köylülerin tuhafına gitmiştir. Herkes onun yanından geçerken içerideki huzursuzluğu hissetmiştir. Kampın soğukluğu dış görüntüsüne dahi yansımış, kimse onun olduğu yerden geçmek istememiştir.

Üç yıldan çok bir zaman önce kurulmuştu Westhofen kampı. Barakalar ve duvarlar yapılmış, kamp dikenli tellerle çevrilip nöbetçiler dikildiğinde de herkesi bir sıkıntı basmıştı... İlk gece çığlıklar ve iki, üç kez patlamalar duyulduğunda da çevredeki huzursuzluk iyice artmıştı... Kampa karşı herhangi bir girişimde bulunulamayacağına göre, duruma alışılmıştı (Seghers, 1976: 94-95).

Alıntıdan da anlaşılacağı gibi insanlar toplama kamplarına alışmak zorunda kalmışlardır. Bu durum karşısında çaresiz kalan insanlar bir şekilde hayatlarını devam ettirebilmek için çabalarlar. Yani toplama kampının duvarlarının içinde eziyetler, işkenceler hüküm sürerken duvarların ardında ilk etapta zor olsa da hayat zamanla normal seyrinde devam etmiştir. "Franz... 1 eylülünden bu yana nihayet fabrikaya gitmeye başlamıştı. Bu her bakımdan hoşuna gidiyordu" (Seghers, 1976: 20).

Hitlerin iktidarı ele geçirmesiyle toplama kamplarında yaşananların dışında çoğu insan da ülkenin çeşitli yerlerinde ölü bulunmuştur. Hitler'in gücü sadece toplama kamplarıyla sınırlı kalmamıştır. O, bu kampların dışında da gücünü sergilemiştir. Aynı zamanda Hitler'in adına romanda gerçekten yer verilerek dönemin tarihsel gerçekliğine göndermede bulunulmuştur. "Hitler başa geçtikten sonra ilk aylarda ülkemizin her yerine dağılmış olan yüzlerce başkanımızı nasıl öldürmüşlerdi? Kimi açıkça kurşuna dizilmiş, kimi kamplarda işkence edilerek öldürülmüştü" (Seghers, 1976: 174).

Toplama kamplarının duvarları ardında bu soğuk hava hüküm sürerken toplumda da insanlar arasında uzaklaşma ve yabancılaşma etkileri görülmeye başlar. İnsanlar sokakta karşılaştıklarında birbirlerine "Hallo" yerine "Hallo Hitler" demeyi tercih ederler. Onların korkudan hiçbir şey yapmaya cesaretleri yoktur. Ne yapacaklarını bilmeden köle gibi yaşamaya başlarlar. Neredeyse yaşama hakları dahi yoktur.

İşte o korkunç sabah ilk kez içimizdeki derdi birbirimize aktardık. Kökümüze kibrit suyu ekıyorlar. Arkamızdan kimseyi yetiştirmeye zaman kalmadan bizleri yok edecekler. Tarihte böylesine kesin bir ayıklama görülmüş müdür acaba? Kendi kafalarına uygun kişilere yaşama hakkı tanıyan yepyeni bir ülkeyi nasıl kuracaklardı acaba? Eski denemelerin sızamayacağı bir ülke. Savaşırken ölen olursa, bayrağı arkadan gelen alır, o da vurulunca bir başkası alır, bundan doğal ne olabilir ki? Gerçek anlamdaki özgürlüğü kimseye armağan etmezler! Ama anlamını öğrenmeyen bir kuşak nasıl bayrağı bizim elimizden alıp yoluna devam edebilir (Seghers, 1976: 174).

Anlatıcının “Kökümüze kibrit suyu ekıyorlar. Tarihte böylesine kesin bir ayıklama görülmüş müdür acaba?” (Seghers, 1976: 174) gibi kullandığı cümleler vahşetin tablosunu okurun gözünde tam olarak çizmektedir. Korku roman karakterlerinin içine oldukça işlemiştir. “Helwig, annesine baktı. Korkuya benzer bir şeyler vardı içinde” (Seghers, 1976: 96). Bu alıntı teknik açıdan bizi ayrıca iç dünyanın betimlenmesine yani İçten Bakışın (Innensicht) söz konusu olduğu düşüncesine götürür.

Almanlar Yahudilerin her şeyinden nefret etmektedirler. Romandaki Yahudi ailesi ile ilgili kesit bu düşüncüyü yani Yahudi nefretini açıkça gösterir. Duvar kâğıdı ustası Alfons Mettenheimer daha önce Yahudilerin oturduğu evin duvarlarını yeni sahibinin isteğiyle Yahudileri anımsatmasın diye farklı bir kâğıtla kaplamıştır.

“Evin yeni kiracısı olan Brandt, duvarda bulunan ve ona Yahudileri anımsatan bütün eski kaplamaların çıkarılmasını istemiş, Heilbach firması da onun bu isteğini sevinçle karşılamıştı” (Seghers, 1976: 98). Heilbach firması bir Alman firmasıdır. Yahudileri yok etme ve onların izlerini dahi ortadan kaldırmaya yönelik böyle bir girişimin Almanlar için büyük bir sevinç kaynağı olduğunu alıntıdan kolaylıkla çıkarabiliriz.

Toplama kampındaki diğer tutuklular bu kaçış olayından sonra daha çok gözetim altına alınmışlardır. Bu durum onlar için daha kötü bir son hazırlamasına rağmen oradan kaçan tutuklular için sanki kendileri kurtulmuş gibi sevinmişler, bu durumu Fahrenheitberg’e karşı bir zafer olarak değerlendirmişlerdir.

Gene de bizi aç ve battaniyesiz bırakmalarını, çok ağır işlere koşmalarını, saatlerce sorguya çekmelerini, gözdağlarını, dayaklarını kendimize özgü umursamazlıkla yüklenmiştik... Düşmanımız bizden üstün, düşmanımız her güce sahip sanırken bu güçlü kişilerin de tongaya bastıklarını görmek, umut veriyordu yitik gönüllerimize (Seghers, 1976: 173).

Anlatıcının bu rejime aktif bir şekilde karşı duruşu alıntıdaki cümleleri ile saptanabilir. Hitler rejiminin vahşiliği ve vicdansızlığı toplama kampı komutanı Fahrenheitberg’in ve onun gibi orda çalışanların davranış biçimiyle gösterilmiştir. Tutukluları insan olarak

değil hayvan olarak görmüşler ve onların yakalanışını hayvanların avlanmasına benzetmişlerdir. "... ona her şeyi bir av partisini anlatır gibi anlattı" (Seghers, 1976: 97).

Romanda geleceğe dair ipuçları, duygular, iç dünyanın dışa vurumu gibi öğeler yer almaktadır. Bu düşünceden hareketle anlatıcının geleceğe hâkim bir tavır sergilediği söylenebilir. Anlatıcı zaman zaman geriye dönerek geçmişte olanlar hakkında da bilgi vermektedir. Bazen şu anı, bazen geçmişi, bazen de geleceği anlatması onun her zamana hâkim olduğunu gösterir, dolayısıyla bu durum ona tanrısal (auktorial) bir özellik kazandırır. "... 33 ve 48 yılları, birer ince kan çizgisi gibi, bu topraklarda da iz bırakmıştı" (Seghers, 1976: 23).

Kaçışlarından kısa bir süre sonra ilk önce Yahudi Beutler yakalanır ve Pelzer de Buchenau'da ele geçirilir. Sonraki gün Belloni ve Wallau'nun karısı yakın arkadaşları olan Bachmann'ın bahçesindeki depoya kocasının alması için kıyafet ve para bırakmıştır. Fakat Bachmann bu durumdan korkar ve Wallau'yu ele verir ve o da kaçışının üçüncü gününde yakalanır. Fahrenheit sorguda sadece fiziksel şiddet uygulayarak değil ayrıca psikolojik baskı da yaparak Wallau'n ağzından laf almaya çalışır. Fakat Wallau ağzını açıp tek kelime etmez. Aldinger memleketinin yolunda bitkinlikten ölür. Georg Heisler ise kaçışı sırasında birçok şeyle karşılaşır.

Heisler peşindeki adamlardan kaçarken birden bir motosiklet sesi duyar, aniden cam kırıklarıyla kaplanmış duvardan atlar ve elini yaralar. Bir okulun ambarına girer ve orada asılı eski bir ceketin astarını yırtıp yaralı elini bağlamak için alır. Gestapo'nun sürekli peşinde olmasından dolayı ilk gece kiliseye sığınır. Papaz kiliseye geldiğinde Heisler çoktan gitmiştir. Fakat yerde kanlı bir bez parçası kalmıştır.

Ertesi gün Heisler eski kız arkadaşı Leni'ye gitmek ve ondan yardım istemek için yola koyulur. Fakat Leni onu görünce hemen kovar, ona yardım etmez. Georg Belloni'nin tanıdığı olan bayan terzi Frau Marelli'ye gider ve ondan para ve kıyafet alır. Bu arada Georg'un etrafındaki herkesi Gestapo takip altına alır. Daha sonra Heisler eski arkadaşlarını düşünür ve onlardan yardım istemeye gider. Paul Röder adında bir arkadaşına gider. Paul evlidir ve karısı hamiledir. Paul, Heisler'e yardım etmeyi kabul eder, fakat Paul'un eşi bu duruma karşı çıkar. Paul hem kendisini hem karısını hem de çocuklarını Georg için tehlikeye atmıştır. Paul, iş arkadaşı Fiedler'den Georg için sahte kimlik ve pasaport yapmasını ister. Georg çektiği onca sıkıntıdan sonra kaçışının yedinci gününde sahte pasaportu alır ve Hollanda bandıralı bir yük gemisiyle kurtulmayı ve Almanya'yı terk etmeyi başarır. Böylece kampın bahçesindeki yedinci şafak boş kalır. Georg'un kaçış sırasında sürekli kendi kendine konuşmasına tanık oluruz. "Hiçbir zaman yakalayamayacaksınız beni..." (Seghers, 1976: 64) cümlesi ile romanda iç monolog örneğiyle karşılaşmış oluyoruz. Bu iç monolog sayesinde ise onun duygularını ve düşüncelerini öğrenme fırsatı buluyoruz. Georg tutukluların içinde kaçmayı tamamen başarabilen tek kişi olmuştur. Aslında o, bir umudu sembolize etmiştir. Nasyonal sosyalizmden kurtulmak için bir umut olduğunu gösterir. Georg'un zaferi Fahrenheit'ın yenilgisi olarak değerlendirilebilir.

Okur bu romanda nasyonal sosyalizm rejiminin gaddarlığıyla karşı karşıya gelir. 7 tutuklunun kaçış macerası anlatılırken nasyonal sosyalizmin günlük hayatı nasıl etkilediğine de tanık olma fırsatı buluruz. 7 rakamı romanda bir laymotiftir, sürekli tekrarlanmıştır. 7 tutuklu, 7 gün, 7 çınar ağacı, 7 bölüm gibi. Bir inanışa göre İncil'deki 7 rakamı 3 ve 4 rakamlarının toplamıyla oluşmuş ve 7'nin ruhu, ruhani ve dünyevi olanla birleşerek ortaya çıkmıştır. Yani ruhani ve dünyevi dünyanın bir sentezidir 7 rakamı. Bu rakam özellikle Yahudilikte (Judentum) önemli bir yer tutmaktadır. (Neumayer, 2011: 43) Seghers'in de hem ruhani anlamından hem de dini açıdan romanında 7 rakamına oldukça yer verdiğini söylemek yerinde olacaktır.

Adolf Hitler 1933 yılında iktidara geldiğinde ırksal sınıf ayrımına karşı olan çok az sayıda yazar sürgüne gitmiştir. Çünkü çoğu insan nasyonal sosyalizmi geçici olarak değerlendirmiştir. (Wimmer, 2005: 8) Hitler iktidarı ele geçirdikten sonra Seghers Almanya'yı terk etmek zorunda kalmıştır. Bir anlamda sürgüne gitmiştir. Bu romanını da sürgünde yazmıştır. Ariane Neubaus Koch ve onun gibi birçok yazın bilimci "Yedinci Şafak" romanını sürgün edebiyatı kategorisine almışlardır. (Karlos, 2006: 16) Doğal olarak sürgündeki bir insanın psikolojik gidip gelmeleri esere yansımıştır. Bir olayı ya da kişiyi anlatırken aniden başka bir kişiye ve olaya geçmesi bu psikolojik gidip gelmelerinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. "Kısa bir süre sonra Franz da işsiz kalmıştı. Eşsiz bir kıştı diye düşündü Franz... Küçük, eğik damlı, yeni sarı badanalı bir oda" (Seghers, 1976: 77).

Anlatıcı karar vermeyi, güven içinde yaşamayı ve insanlara güvenebilmeyi olaylar içinde okura sunar. (Vilar, 2004: 344) Faşizm olgusunun var oluşunu gösteren ve politik süreci ele alan olayları okura hissettirir bir anlamda. Herkesin birbirine şüpheyle yaklaştığı bir yerde Heisler'in kaçışının neden başarılı olduğu ise ona bazı kişilerin yardım etmesiyle açıklanır. Bu romanda rejim taraftarı kötü insanlar olduğu gibi aslında Paul Röder ve eşi, kilise papazı ve Bay Fiedler gibi hâlâ insancıl olan kişiler de yer alır. İnsanların artık birbirine güvenmediği bir ortamın, canilik ve vahşetin fotoğrafının çekildiği bu romanda küçük bir grup iyi insanın olması bizi karanlığın içinde küçük bir aydınlık olduğu düşüncesine sevk eder. Aynı zamanda romanda güçlünün ve zayıfın karşı karşıya gelmesi gibi zıtlıklarla bir bütünlük kurulmaya çalışılmıştır. Karşıtlıkların önemli derecede yer alması söz konusu tarihsel sürece göndermede bulunur.

Yedinci Şafak ideoloji olarak tarafsız ve eğilimsiz olan bir roman değildir. Seghers o dönemde yaşananları somutlaştırmak için figürler yaratmıştır. Aslında bu figürler o dönemin temsilcileri olarak karşımıza çıkmaktadır. (Christmann, 1990 :42-43) Bu temsilci,

..., bireysel özelliklerinden, yani çeşitli huyları, davranışları, duygulanış ve düşünüş biçimleri, içsel gelişim ve değişimlerden pek fazla söz edilmeyip, daha çok dıştan görünüşüyle ele alınan, nesnel şekilde gösterilen, benzerlerinin temsilciliğini yapabilmek için gerekli niteliklerle donatılmış, öncelikle toplumsal gerçekliğin bir kesitini yansıtan, ve -iddiaya göre- bu arada kendi hayatını yaşamaya pek fırsat bulamayan kişidir (Gögebakan, 2004: 46).

Seghers de romanında bu tutukluları dönemin temsilcileri olarak seçmiş ve yaşananları onların aracılığıyla okura aktarmıştır. Birçok insan Nasyonal Sosyalizmin bir rejimden ziyade insanlığın katliamı olduğunu dile getirmiş ve bu durumu Alman halkının ahlâki kırılma aşaması olarak değerlendirmiştir. Hitler faşizminin vahşi yok edişi bir grup Alman halkını zihinsel ve kültürel bir boşluğa itmiş ve Alman olmayan insanları da toplama kamplarının soğuk duvarları arasına sürüklemiştir (Schmidt, Tallafuss, 2005: 136-138).

Sonuç

Nasyonal Sosyalizm Alman toplumunun karakterini oldukça derinden etkilemiştir. 1933 ve 1945 yılları arasındaki olaylar gelecek kuşaklar için önemli bir yer teşkil etmiştir. (Zschachner, 2003: 3) Alman toplumunun varlığını ve karakterini bu kadar derinden etkileyen Nasyonal Sosyalizm ideolojisinin gelecek kuşaklar üzerindeki etkisini kolay kaybetmemesi beklenen bir sonuçtur.

Seghers, insanlığın kültürel tarihi sürecini anlatmıştır bir anlamda. Başarılı bir kaçış, rejime baş kaldırış, isyan, komünizm gibi eğilimler ön plana çıkarılmıştır. Hayatımızın her alanında yer alan sınıfsal farklılıkları ve savaşları insanlık tarihi boyunca süregelen problemler olarak imlemiştir. Sistemin vahşiliği toplama kampları ile sembolize edilmiştir. İnsanlığın eşitsizliğini gözler önüne seren Seghers bu durumu sosyal bir sorun olarak görmüş ve insanı insan yapan manevi ve ahlâki dünyanın yıkımına okurları tanık etmiştir.

Seghers, bu romanla ilgili olarak Iwan Anissimow'a yazdığı mektupta; "Kısa bir süre önce Almanya'da ortaya çıkan bir olaydan sonra yaklaşık 200 ya da 300 sayfalık küçük bir romanı bitireceğim. Tek bir kişinin kaderi aracılığıyla faşist Almanya'nın birçok kesimini tanımaya fırsat veren bir olay aslında" (Bock, 1970: 43) der. "Yedinci Şafak" yazarın bu düşüncesini başarılı bir biçimde gerçekleştirdiği ya da kurguladığı bir roman olarak değerlendirilebilir.

Almanya'nın 1933-1945 yılları arasına damgasını vuran Adolf Hitler dönemi bu romanda ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu dönem hem tarihsel hem de toplumsal açıdan Almanya'da büyük bir değişime sebep olmuştur. Alman ve Yahudi halkının karşı karşıya geldiği bu dönemde yaşananlar Anna Seghers'in perspektifinden okura aktarılmıştır. İnsan sınıflandırma ve ırkına göre değerlendirme bu romanda somutlaştırılmıştır.

Kaynakça

- Seghers, A. (1976). *Yedinci Şafak*. (Çev. Ahmet Cemal-Hale Kuntay). İstanbul: Değer Yayınları.
- Bideau, B., Karninski, N. (2005). *Der Entstehungskontext, der Einfluss anderer Autoren und die Verwendung moderner Stilmittel in Anna Seghers' Roman Transit*,

Deutschland: Grin Verlag.

- Karlos, B. (2006). Wechselnde Relevanzen-zur Rezeption der Exilromane von Anna Seghers. Norderstedt: Grin Verlag.
- Zschachner, E. (2003). Das Deutschlandbild in Anna Seghers 'Das siebte Kreuz'. Norderstedt: Grin Verlag.
- Schmidt, H. J., Tallafuss, P. (2005). Totalitarismus und Literatur. Göttingen: Hubert & Co.
- Hildebrandt, K. M. (2004). Untersuchungen über 'Das siebte Kreuz' von Anna Seghers und über Christa Wolfs Roman 'Kassandra', im Vergleich mit Georg Lukacs' Theorien vom 'sozialistischen Realismus'. Norderstedt: Grin Verlag.
- Vilar, L. (2004). Die Kritik des realen DDR- Sozialismus im Werk Anna Seghers: 'Die Entscheidung' und 'Das Vertrauen'. Würzburg: Verlag Königshausen.
- Christmann, S. (1990). Auf der Suche nach dem verhinderten Subjekt, DDR Prosa über Faschismus im Lichte der Frankfurter Schule. Würzburg: Königshausen Verlag.
- Wimmer, S. (2005). Zu: Anna Seghers – Das siebte Kreuz. Norderstedt: Grin Verlag.
- Bock, S. (1970). Über Kunstwerk und Wirklichkeit. Berlin: Akademie.
- Göğebakan, T. (2004). Tarihsel Roman Üzerine. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Neumayer, P. (2011). Heilen mit Zahlen- von der Zahlenmystik bis zum spirituellen Codessystem – mit grossen Praxisteil. Staffelsee: Mankau Verlag.